

Konstantinos Tsivos

Stopa antiky v boji Řeků za nezávislost

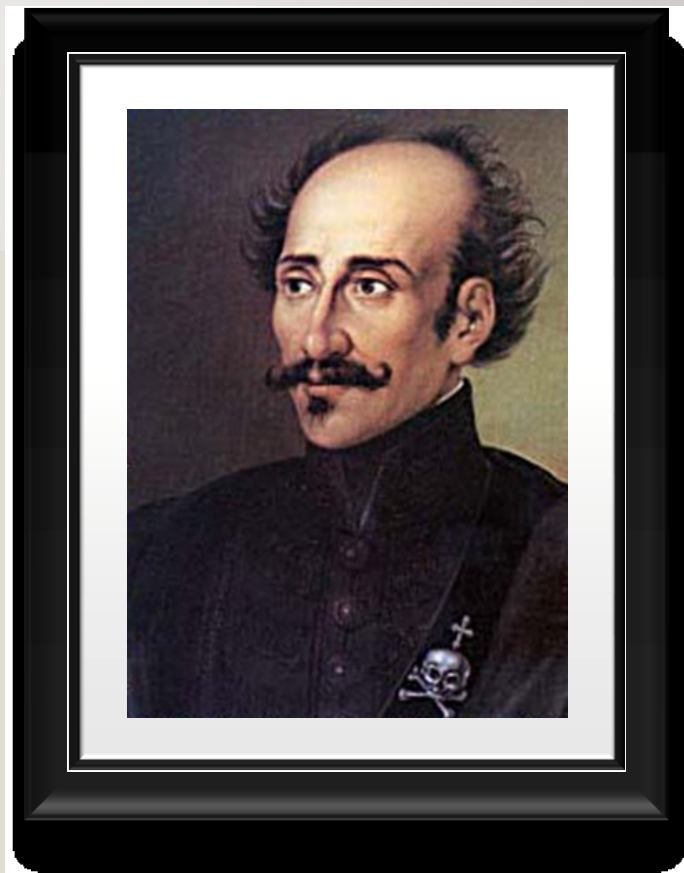
200 let od řecké národně – osvobozenécké revoluce

1821: POVSTÁNÍ V PODUNAJÍ „ZA VÍRU A VLAST“

~~ALEXANDROS YPSILANTIS~~

- vystudoval vojenskou akademii v Petrohradě a jako důstojník ruské armády se zúčastnil důležitých bitev proti Napoleonovi. V bitvě u Drážďan (srpen 1813) přišel o pravou ruku.
- Car Alexandr ho povýšil do hodnosti generálmajora
- Jeho stejnojmenný děda Alexandros Ypsilantis starší (1726-1807) byl hospodářem v Podunajských knížectvích a na čas uvezněn v Brně.
- Od r. 1820 Alexandros Ypsilantis v čele revolučního spolku „Filiki Eteria“

POTLAČENÍ POVSTÁNÍ V PODUNAJÍ

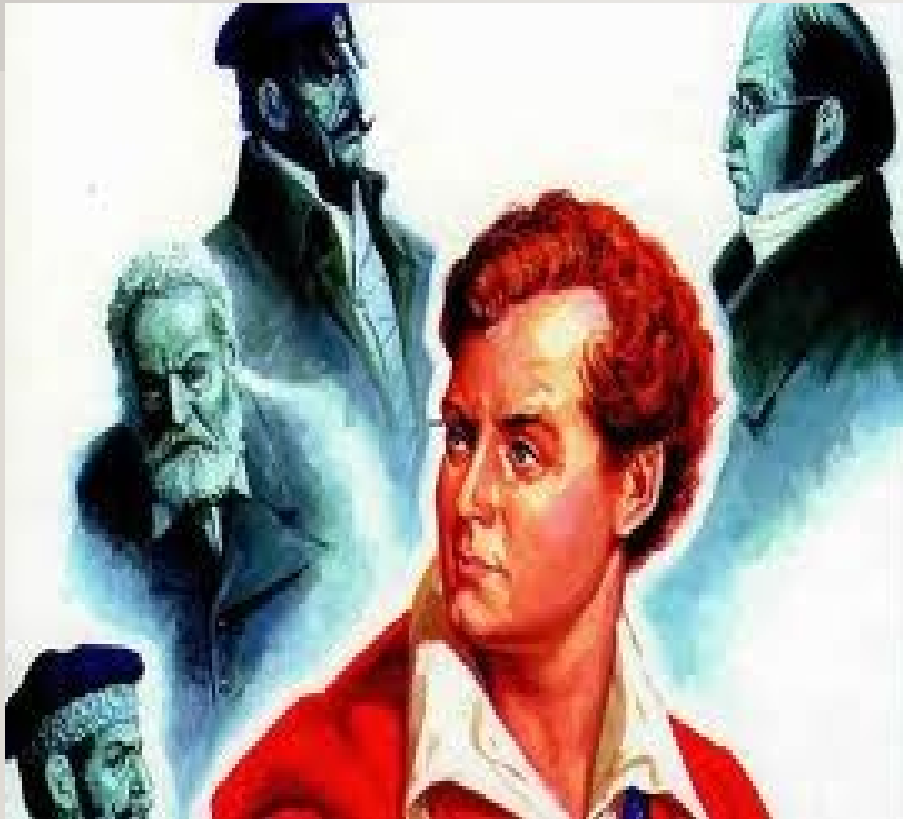
BITVA U DRAGAŠANI (ČERVEN
1821) – ZNIČENÍ SVATÉ LEGIE

UVĚZNĚNÍ YPSILANTISE V
TEREZÍNĚ (1823-1827)

ÚČAST FILHELÉNŮ V REVOLUCI A JEJICH VLIV PŘI ZFORMOVÁNÍ ŘECKÉ IDENTITY

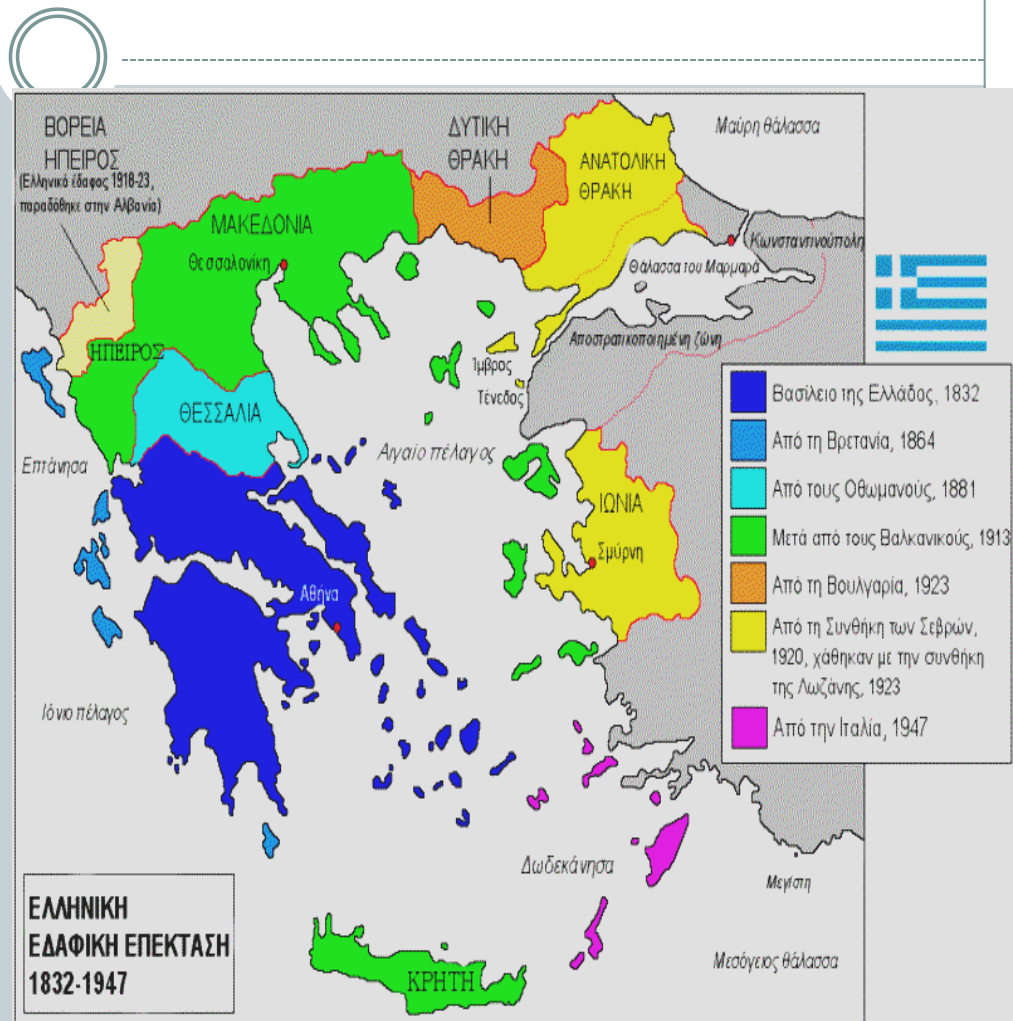
- Velkou roli při vytváření nové národní identity, jakož i ve správě nezávislého Řecka, sehráli Řekové žijící v zahraničí, kteří byli většinou pod vlivem liberálních a antiklerikálních idejí francouzské revoluce
- anebo cizinci sympatizující s Řeky-Filhelénové
- Filhelénové – evropští liberálové, intelektuálové, umělci a politici, kteří obdivovali a podporovali boj řeckého lidu za osvobození od osmanské nadvlády.
- Frustrace ze situace, s kterou se podotýkali v osvobozeném Řecku.

NESHODY OHLEDNĚ KODIFIKACE JAZYKA A VZTAHU K ANTICKÉMU ŘECKU

- Otázka identity a kontinuity novodobých a antických Řeků byla velmi úzce spjata s otázkou kontinuity řecké literatury a především s otázkou kontinuity řeckého jazyka.
- Tyto otázky zůstávají dodnes aktuální. Např. diskuse o rozsahu výuky klasické řečtiny v řeckých školách vyvolávají dodnes ostré střety nejen mezi lingvisty, ale i mezi širokou veřejností.
- Otázka kodifikované podoby jazyka není jen řeckým specifikem. Těžko však najdeme příklad jiného státu, kde lingvistické spory dosáhly podoby ozbrojených střetů jako v případě Řecka na začátku 20. století.
- Evangelium a řecká ústava
- Existence silného lobby filologů – Převaha výuky starořečtiny ve středních školách.

Situace po vyhlášení nezávislosti

- Novodobí Řekové získali svou nezávislost v roce 1830. V prvním nezávislém řeckém státu žila však jen necelá čtvrtina všech Řeků.
- Vize národního sjednocení všech Řeků koncipovaná v polovině 19. století jako „Velká myšlenka“ (*Μεγάλη Ιδέα*) byla provázena potřebou vytvořit novou identitu, kde povědomí společného původu mělo sehrát významnou úlohu.
- Kvůli početné a roztroušené řecké diaspoře, nepanovala shoda ani o hranicích a rozloze řeckého národního státu.
- Rozpory vznikaly také ohledně názvu nového státu a jeho obyvatel: Měli to být Helénové (*Έλληνες*), Řekové (*Γραικοί*) nebo Římané (*Ρωμαίοι*)?

Řecká identita versus identita ostatních balkánských národů

- Hnutí Filhelénů výrazně přispělo nejen k pozitivnímu vnímání řecké revoluce tehdejší evropskou veřejností, ale též ke změně negativního politického postoje tehdejších velmocí vůči revoltujícím Řekům.
- Řekové, po sérii občanských střetů, získali svou nezávislost v r. 1830. Velmoci, které jim garantovaly nezávislost (tj. Velká Británie, Francie a Rusko), dosadily na řecký trůn krále Ottu Witlesbacha z Bavorska (1832), druhorozeného syna romantického krále Ludvíka – Období tzv. Bavarokracie nebo Xenokracie.
- Hlavním problémem řeckého národa však nebylo ani tak to, že mu vládl cizinec, jako spíše skutečnost, že vedle všeobecné chudoby měl nový stát a jeho národ problémy s upevněním své identity.
- Tento problém souvisel i s narůstajícím nacionalismem sousedních slovanských národů, především s expanzivními tendencemi Bulharů v oblasti Makedonie, i s faktem, že většina Řeků žila mimo hranice tehdejšího Řecka.
- Vznik Velké myšlenky – hnací síla řeckého nacionalismu až do r. 1922 (Maloasijská katastrofa)

Jakob Philipp Fallmerayer (1790 – 1861) - „řecký antikrist“

- Fallmerayer byl tyrolský cestovatel, novinář, politik a historik, známý svými kontroverzními (někteří dokonce říkají rasistickými) teoriemi týkající se původu Řeků.
- Jeho studie „*Geschichte der Halbinsel Morea während des Mittelalters*“ byla vydána v roce 1830. V předmluvě mj. píše:
- *"Rasa Hellénů v Evropě zcela zanikla. Fyzická krása, intelektuální nedostižitelnost, vnitřní harmonie a cit pro uměřenost, umění, soutěživost, instituce města a vesnice, nádhera sloupů a chrámů – ba dokonce i samotné jejich jméno zmizely z řeckého světa. V žilách křesťanských obyvatel současného Řecka nekoluje jediná kapka čisté hellénské krve."*

Reakce na Fallmerayerová tvrzení

- Fallmerayer nevěřil myšlence filhelénismu, v jeho očích představovaly romantické myšlenky filhelénů největší nebezpečí pro integritu Osmanské říše.
- Dnes je zřejmé, že úvahy Fallmerayera byly do velké míry ovlivněny tzv. *realpolitik* tehdejšího rakouského kancléře Metternicha.
- Bezmezný obdiv řeckého ducha ze strany západoevropských intelektuálů, tendence vidět v bojovnících národně-osvobozené revoluce r. 1821 potomky antických válečníků z Maratónu a Salaminy, podle Fallmerayera představovalo reálnou hrozbu pro zájmy Rakouska, proto jeho hlavním cílem bylo zpochybnit romantickou myšlenku kontinuity soudobých a antických Řeků.
- Většina řeckých intelektuálů byla šokována těmito tvrzeními, která silně až provokativně zpochybňovala národotvorný proces Helénů.
- Fallmerayer díky této práci se nepřímo a zřejmě nechtěně stal „otcem“ nejen novořecké historiografie, ale i novořecké literatury, jazykovědy a folkloristiky.

K. Paparrigopoulos (1815-1891) a nepřerušená kontinuita řeckého národa

- První střetl s myšlenkami Fallmerayera K. Paparrigopoulos
- V r. 1843 vydal svou monografii „O migraci několika slovanských kmenů na Peloponésu,, ve které vyvrátil tvrzení Fallmerayera, že moderní Řekové jsou původu slovanského.
- Jeho monumentálním dílem jsou šestisvazkové „*Dějiny řeckého národa*“, které začal psát v roce 1857 a dokončil je až v roce 1873.
- V nich koncipuje historii Řecka od doby antiky až do současnosti jako kontinuální. Jako první položil základy tzv. **nepřerušené kontinuity** řeckého národa.

Význam Byzance a idealizace minulosti

- Zároveň kladl důraz na **význam Byzantské říše** v řeckých dějinách. Byzantskými dějinami bylo do té doby značně opovrhováno jako temným obdobím. Bylo stavěno do protikladu k antickému zlatému věku a období helenismu.
- Myšlenka řeckého charakteru Byzance vychází z tvrzení, že starověká řecká civilizace po pádu starověkého Korinthu (r. 146 př. n. l.) nezanikla, ale že se během období Byzantské říše propojila s křesťanstvím, tím pádem vznikla nová „řecko-křesťanská civilizace“.
- Podle Paparrigopulose období Byzantské říše tvořil onen nezbytný mezičlánek, který spojoval období antiky s novověkem.
- Jeho následníci zbavili „pohanskou“ antiku všech, podle nich „nevhodných“, demokratických a sociálně-kritických prvků a prezentovali ji výhradně jako vyzdvihování starověké řecké velikosti.

Jannis Kordatos (1891–1961) a jeho teorie o diskontinuitě

Κορδάτος Γιάννης
(1891-1961)

- Studoval práva v Aténách, věnoval se však studiu novodobých dějin Řecka.
- Patřil k zakládajícím členům Socialistické dělnické strany Řecka (1918). V době 1920–1924 byl tajemníkem Komunistické strany Řecka – KKE.
- V roce 1927 odešel z KKE, protože nesouhlasil se stanoviskem Kominterny ohledně autonomie Makedonie.
- V letech diktatury Metaxase byl vězněn. Během okupace se zúčastnil odboje v řádách Národní osvobozené fronty – EAM. Po válce se stal představitelem Sjednocené demokratické levice.
- Samouk historik, nicméně velmi plodný spisovatel, zastáncem diskontinuity řeckého národa. Jeho kniha „*Sociální rozměr řecké revoluce*“ (1924), vyvolala bouřlivé reakce a diskuse.

Kordatos a dis-kontinuita

- Kordatos tvrdil, že řecká revoluce začala jako národně-osvobozenecká a v průběhu občanských válek, které následovaly, se změnila na revoluci sociální, při níž řecká buržoazie zradila lid a spojila se spolu s pravoslavnou církví s „kodžabašiji“ – vlivnými křesťanskými notábly, kteří zajišťovali výběr daní od řeckého obyvatelstva ve prospěch osmanské správy.
- Kordatos představil novou metodologii zkoumání řeckých dějin: Novořeckou společnost vnímá jako samostatnou entitu, která se dynamicky vytváří a která nemůže být sledována jako součást trojfázového schématu Paparrigopulose.
- Kordatos odmítal myšlenku, že Byzanc představovala řecký stát. Přiznával však, že současní Řekové by měli hledat kořeny své národnosti těsně před pádem Konstantinopole.
- Počátky vytvoření svébytné novořecké společnosti viděl ve změnách způsobu výroby a jejích dopadech, které se odehrály v druhé polovině 18. století. Kordatos však se svou teorií zůstal osamocen.

Převaha anachronistického modelu dodnes

- Koncept „kontinuity“ ve výuce dějin zůstává dodnes dominantní.
- Přizpůsobila se mu též periodizace dějin: výuka dějin v řeckém školství začíná starověkem, potom Byzancí a teprve pak se přechází na výuku novodobých dějin.
- Tato koncepce byla definitivně upevněna v době diktatury generála Ioannise Metaxase (1936–1941). Půlstoletí po smrti Paparrigopulose byl jeho výklad řeckých dějin zneužit k tomu, aby Metaxas vyhlásil ustanovení „Nového státu“ na základě tzv. „třetí helénské civilizace“, která měla navázat na dědictví řeckého starověku – především Sparty – a Byzance a stát se jejich syntézou.
- „Nový stát“ na principech kolektivistického nacionalismu a disciplinovanosti občanů, kteří by uvědoměle podřizovali své zájmy vyšším potřebám národa a byli oddáni vlasti, králi, vůdci a pravoslavné církvi.

Výchova v duchu adorace předků

- Za uplynulých 150 let byly národní dějiny vštěpovány několika generacím řeckých studentů v duchu adorace předků, tj. *προγονοπληξία*
- Národ chápan jako odvěká kategorie, přičemž vazby mezi jeho příslušníky jsou vysvětleny především na základě rasových teorií pospolitosti krve.
- Tento překonaný výklad dějin, spolu s dopady současné krize v Řecku, vytvořil živnou půdu a přispěl velkou měrou k oživení ultranacionalistických myšlenek. Ty se odrážejí napříč řeckým politickým spektrem, zvláště v krajní pravici.

Diktatura Metaxase a „třetí řecká civilizace“

EON a adorace antiky

ΟΙ ΦΑΛΑΓΓΙΤΙΣΑΙ ΤΗΣ ΕΟΝ ΣΑΝ ΑΛΛΕΣ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣΣΕΣ
ΓΥΜΝΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΑΚΟΝΤΙΣΜΟ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

ΕΟΝ jako předvoj diktatury

Občanská válka (1946-1949) a Makronisos

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΧΑΡΤΗ ΓΥΣ ΚΛΙΜΑΚΑ 1:100.000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Η νήσος Μακρόνησος, Δήμου Κέας στην οποία προτείνεται όπως απαγορευθεί επ'άριστο η θήρα όλων των θηραμάτων και η κτηνοτροφία.

ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΡΤΑΤΑΙ

Στο υπ' αριθμ. 1594/27-7-11 έγγραφο μας
Ο ΔΑΣΑΡΧΗΣ

Makronisos jako „Nový Parthenón“

Antická představení a systematické mučení

Diktatura plukovníků (1967 – 74) a fiesty

Antický kýč a folklor plukovníků...

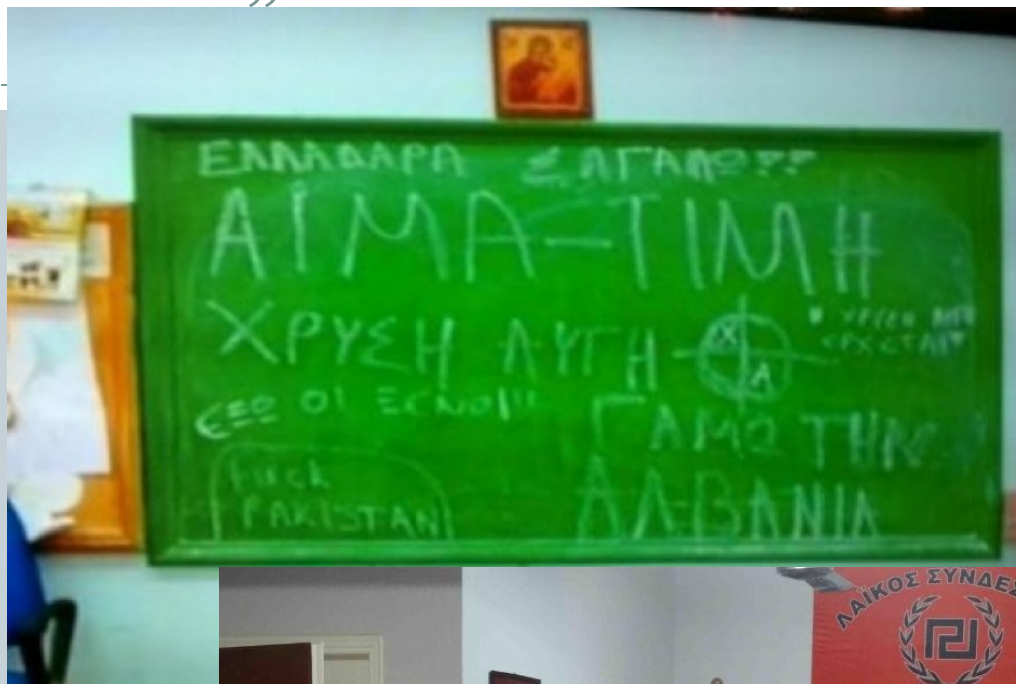
Ideologie kontinuity podle Zlatého úsvitu

- Našla své zastání především v programu neonacistické strany *Zlatý úsvit* (Χρυσή Αυγή). Tato strana čerpá z tradic Metaxasovy „třetí helénské civilizace“ nebo z „řecko-křesťanské civilizace“ junty černých plukovníků.
- Toto neustálé připomínání slavné minulosti má pochopitelně kontraproduktivní dopady. Neustále totiž nutí současné studenty a pedagogy, aby konfrontovali dnešní Řecko se „zázrakem zlatého věku“ či s výboji Alexandra Makedonského.
- Zlatý úsvit při každé příležitosti používá symboly, které se pojí s Třetí říší; všechny je ale prezentuje jako **symboly klasického Řecka**.

Ze „školních“ aktivit Zlatého úsvitu

Členové Zlatého úsvitu alias spartanští bojovníci (Foto z tábora XA na Krétě)

Závěrem

- Nacionalistický koncept „nepřerušené kontinuity řeckého národa“, byl ve své době sice žádoucí, protože přispíval k posílení sebevědomí nově vzniklého národa.
- Neustálé vyzdvihování jedinečnosti a převahy antické minulosti vedlo k bizarnímu kultu antických předků a jejich výdobytků.
- Několik generací Řeků bylo vychováno v nacionalistickém duchu s tím, že „Evropa dluží Řecku“, jelikož Řekové dali Evropě světlo a Řecko je kulturní kolébkou starého kontinentu.
- Kult minulosti ve srovnání s dnešní neutěšenou situací země nejspíše, zejména u mladé generace Řeků, budí pocity méněcennosti.
- Anachronický model výuky dějin a neustálé zdůrazňování antiky vytváří živnou půdu pro působení ultra-nacionalistických uskupení.